

KASTEELFUNDERING E.A. ARCHEOLOGISCHE OBJECTEN BIJ GROOT LINDEN

Op 27 oktober 1966 werd ik door Prof. Bogaers opgebeld over plannen, die hem via de gemeentesecretaris van Cuyk ter ore waren gekomen, om een in grachten gelegen terrein te Groot Linden te egaliseren.

Deze grachten staan op de nieuwste topografische kaarten nog duidelijk aangegeven en het terrein was dus gemakkelijk te vinden (kaartje, no. 1). Deze grachten lagen namelijk 250 m. ten oosten van de kerk van Groot Linden (kerk = no. 3). De plaats was interessant omdat ongeveer 60 m. van de N.W.-hoek der grachten in 1929 enige laat-romeinse graven waren ontdekt tijdens het uitgraven van een beukenhaag (bij no. 2). De boerderij bij dit grafveld, thans bewoond door Wed. Bardoel-Tax, draagt sinds die tijd de naam „de Romein”.

Na deze romeinse vondsten werd het terrein op 6-9-1929 bezocht door Dr. F. C. Bursch namens het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden. Hij tekende hierbij aan, dat er enige gave laat-romeinse kruiken en een terranigra urn met verbrande beenderen waren gevonden. De vondsten bleven in het bezit van de eigenaar de Heer Bardoel en zijn later tussen zijn thans verspreid wonende kinderen verdeeld. De Wed. Bardoel-Tax heeft thans nog twee stuks hiervan in haar bezit. Dr. Bursch had tijdens zijn inspectie ook het in grachten gelegen perceel opgemerkt dat vlak naast de vindplaats was gelegen. Hij had op het terrein enige bakstenen, zogenaamde „reuzenmoppen” gevonden, waaruit hij de gevolgtrekking maakte dat hier een Middeleeuws gebouw moest hebben gestaan.

Op 28 oktober bezocht ik met de gemeentesecretaris van Cuyk het terrein. Terplaatse trof ik ook de Heer Martens uit Groot Linden die veel belangstelling had voor de geschiedenis van de streek en reeds heel wat historische gegevens over dit gebied had verzameld. Gegevens over dit in grachten gelegen middeleeuws gebouw was hij echter nooit tegen gekomen. Hij had zich hierover ook in verbinding gesteld met de streekarchivaris, maar ook deze had hem hierover geen opheldering kunnen verschaffen.

Bij aankomst op het terrein bleek van oost naar west dwars over het perceel een tien meter brede strook te zijn uitgegraven. Hierbij was de noordelijke fundering van een gebouw bloot komen liggen. De muur die boven de fundering nog enige decimeters intact was, bleek inderdaad uit „reuzenmoppen” te bestaan. Deze bakstenen hadden de afmetingen: 29 x 13½ x 7 cm. Onder deze muur, die een dikte had van 95 cm., bevond zich de fundering welke bestond uit mergelblokken met een afmeting van: 34 x 23 x 19 cm. Gezien de nabijheid van de romeinse graven dacht ik even aan de mogelijkheid, dat de bakstenen muren waren opgetrokken boven een reeds vroeger bestaande fundering uit de romeinse tijd. Dit bleek echter niet het geval,

want plaatselijk was onder de mergelblokken een vlijlaag van reuzenmoppen aangebracht. Ook waren de mergelblokken niet afkomstig van afbraak van een ouder gebouw dat elders zou hebben gestaan, want in dat geval zouden de blokken allicht resten van kalkspecie hebben vertoond. Integendeel de blokken zagen er zó gaaf en nieuw uit alsof ze pas onlangs daar waren neer gelegd. Mergelblokken en bakstenen zijn dus gelijktijdig verwerkt.

De noordelijke muur was bijna twintig meter lang en vertoonde aan de beide uiteinden de aanzet van de naar het zuiden lopende zijmuren. De stenen en mergelblokken hiervan waren echter geheel uitgegraven en slechts aan deze uitgegraven funderingsleuf was de omvang van het gebouw te reconstruëren. Ook in het midden van de noordelijke muur was de aanzet van een binnenmuur te zien die over enige afstand eveneens was uitgebroken, maar een paar meter naar het zuiden nog intact was. Ook deze binnenmuur die het gebouw in twee gelijke helften verdeelde, was 95 cm. dik. Bijna op de oostelijke hoek was dóór en haaks óp de noordmuur een gewelf aangebracht dat nog een paar meter in noordelijke richting intact was, maar voor de rest was uitgegraven. Waarschijnlijk is dit een riolering geweest die op de gracht uitkwam.

Daar een systematisch onderzoek van het gebouw niet mogelijk was, moest ik volstaan met het verrichten van waarnemingen tijdens de verdere egalisatie van het terrein die gedurende de volgende maanden met tussenpozen plaats had. Omdat deze egalisatie gebeurde met twee zware bulldozers, kwam er niet veel terecht van een nauwkeurig onderzoek. Van het verloop van de overige binnenmuren, die ook tevoren alle waren uitgebroken, kon praktisch niets worden opgetekend. Behalve de noordelijke fundering en een stuk van de middelste binnenmuur waren alle funderingen uitgebroken. Uit het verloop van de puinsleuven kon de omvang van het gebouw slechts worden nagemeten. Slechts in de noord-westhoek kon binnen de grachten nog enig muurwerk worden waargenomen dat als resten van een poortgebouw zal beschouwd moeten worden.

Scherven uit de puinsleuven, die na het verwijderen van stenen en mergelblokken weer werden gedicht, leverden een globale datering op van de tijd waarin dit gebeurde. Dit moet hebben plaats gehad kort na het jaar 1600. Een datering van het ontstaan van het gebouw zou verkregen kunnen worden door het oudste schervenmateriaal uit te zoeken dat op de bodem der grachten is terecht gekomen. Door de hoge waterstand was dit echter niet mogelijk. Een andere dateringsmogelijkheid ligt misschien in de afmetingen der bakstenen door vergelijking met dateerbare gebouwen in de omgeving. Ik denk daarbij vooral aan de middeleeuwse resten van het vlakbij gelegen Cuyk. Gegevens over de afmetingen van het daar gevonden materiaal zijn echter nog niet gepubliceerd. Ook is het mogelijk dat er nog

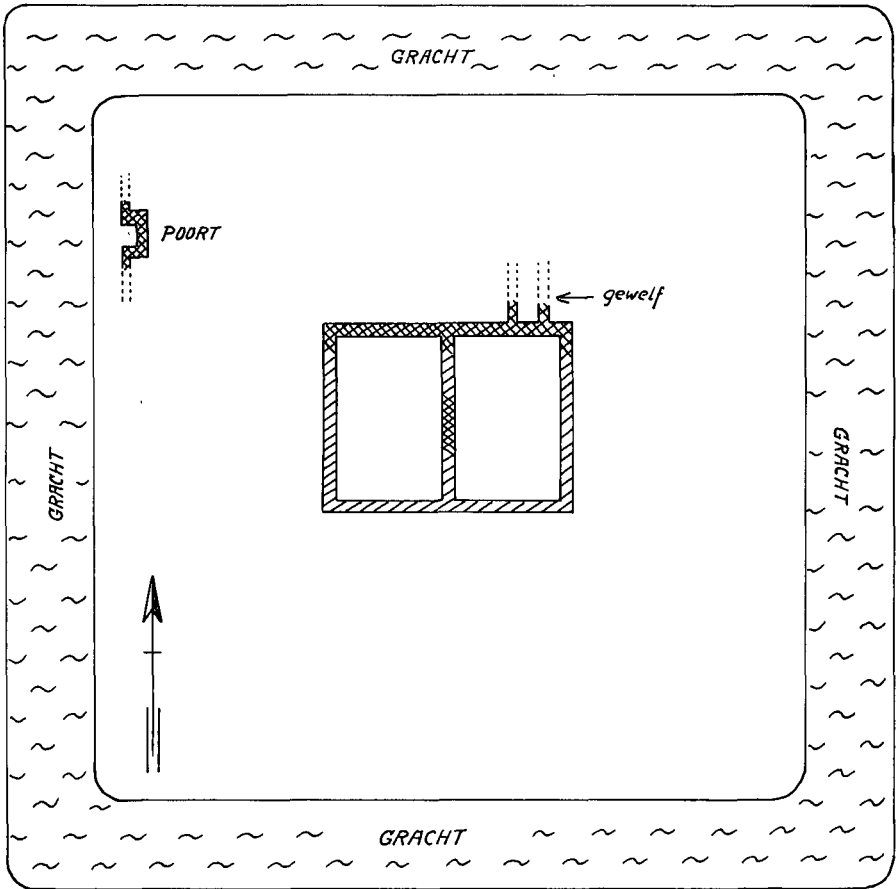
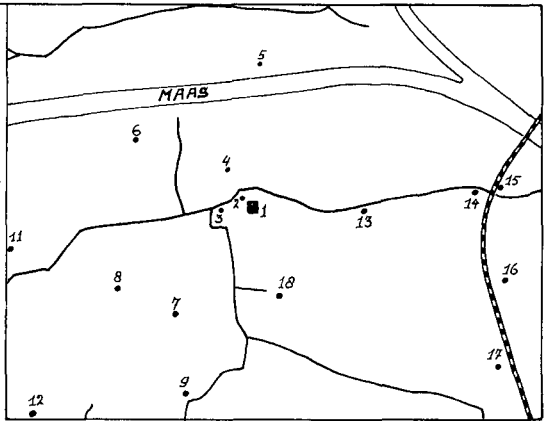
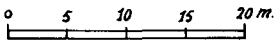
GROOT LINDEN

Kaartblad 46 A

coördinaten: $\frac{186.040}{417.960}$

XXXX nog aanwezige fundering

ZZZZ uitgebroken fundering

eens historische gegevens over dit gebouw opduiken. Op oude kaarten staat het met grachten omgeven terrein wel steeds aangegeven, maar nergens kon ik een naam of andere aanduiding vinden.

Tenslotte nog een verklaring bij enkele punten die op het kaartje met cijfers zijn aangegeven en die het vrij negatieve resultaat van het onderzoek van het kasteelterrein ook op archeologisch gebied wat interessanter maken. Betreffende de vindplaats (no. 2) vanromeins materiaal is er behalve bovengenoemde aantekening van Bursch ook nog iets te vinden in het jaarverslag 1931-1932 in de Handelingen van het Prov. Genootschap, p. 55, waar vermeld staat dat „ van Pastoor Dr. Xavier Smits ten geschenke (is) ontvangen: een koperen munt van Keizer Domitianus (81-96 na Chr.) en een stuk vaatwerk met het stempel van de pottenbakker Petrullus, in 1931 (sic) gevonden te Groot Linden op het domein van de heer Bardoel dat als opgravingsveld van romeinse oudheden nog veel belooft”.

Een krantebericht van 4-12-1930 vermeldt het volgende: „dezer dagen zijn alhier onder de gemeente Linden tien urnen gevonden, terwijl verleden jaar op de boerderij „de Romein” ook eenige oudheden zijn opgegraven”. Dit laatste slaat natuurlijk op de in 1929 gevonden romeinse graven. Het eerste geldt de urnvondsten op de Hooge Voort (no. 4). In het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden wordt een dezer urnen bewaard onder kenteken: Leiden K, 1930/8, 3. De vondst van urnen op deze plaats was niet zulk opvallend nieuws als men wel meende, want reeds in 1852 waren hier reeds talrijke urnen gevonden (C. R. Hermans, Noordbrabantse Oudheden, p. 4). Het is niet onmogelijk dat dit urnenveld zich over de hier gelegen hoge zandrug voortzet tot het punt dat op het kaartje met no. 6 is aangeduid. Hier werden volgens de heer Martens uit Groot Linden eveneens talrijke urnen gevonden, toen een perceel werd afgegraven tijdens de werkzaamheden die een einde moesten maken aan de overstromingen van de Beerse Maas.

Die oude vermeldingen van urnvondsten zijn echter niet steeds betrouwbaar. Dit blijkt uit het volgende (vindplaats no. 18): „Op den Drul” (werden) vijf urnen gevonden bij het graven van een kuil op 1.25 diepte en op 30 passen vanaf de hoeve in de richting van Katwijk. De urnen zijn grijs van kleur en waren in elkaar geschoven”. (Uitspanningslektuur toegewijd aan Wetenschap, Kunst en Smaak I, Grave 1844, p. 191-192, gepubliceerd onder de titel: Het Land van Cuyk. Merkwaardige ontdekking van Oudheden in hetzelfde. Door W.). Een latere publicatie maakt duidelijk wat deze onbekende W. in 1844 onder „urnen” verstond. C. R. Hermans vermeldt namelijk in Noordbrabants Oudheden p. 12 dat op den Drul in 1838 vijf Jacobakannetjes zijn gevonden!

Wel een urnenveld en waarschijnlijk een vrij uitgestrekt ligt er bij Dommelsvoort (no. 9), waar in 1928 tijdens afgraving van een perceel 10 à 15 urnen

↓.

zijn gevonden (brief van J. Bloemen dd. 4-6-1928 aan het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden). Zes dezer urnen worden in het Rijksmuseum bewaard (Leiden K. 1931/9, 1, 2, 3, 4, 5 en 6).

Een ander urnenveld binnen de begrenzing van het kaartje lag op de Galberg tussen Cuyk en Katwijk (no. 16), waar in 1861 door P. van Hout een aantal urnen werd gevonden (C. R. Hermans, id. p. 3-4).

Ook ten zuidwesten hiervan (bij no. 17) zijn onlangs wat urnenscherven gevonden. Mogelijk betreft het hier echter de resten van een nederzetting. Wat de romeinse vondsten betreft: te Katwijk werden bij de bouw van de spoorweg overblijfselen van een romeinse weg gevonden (C. R. Hermans, Handelingen v. h. Prov. Genootschap 1861, p. 22). Op deze plaats werd ook een steen bijl gevonden (L. Stroobant, Taxandria [Turnhout], 1904-1905, p. 191 [Collectie de Renesse]. Op de Hitsberg (no. 13) zouden sporen van romeinse funderingen zijn gevonden (C. R. Hermans, Noordbrabants Oudheden, p. 11-13). Zelf vond ik hier in het talud van een zandafgraving een aantal urnscherven.

Romeins aardewerk werd ook gevonden bij het „Zendonksche Veld” (no. 12), bij het verlagen van de traversen van de Beerse Maas (C. R. Hermans, id. p. 7). In 1847 werd bij het afgraven van een hoog perceel te Klein Linden (no. 14) een Merovingisch grafveld aangesneden. Volgens Hermans zal het grafveld zich waarschijnlijk voortzetten in het aangrenzende perceel van M. Gerrits (C. R. Hermans, id., p. 11).

Wat Middeleeuwse gebouwen betreft: op oude kaarten in de Bibliotheek van het Prov. Genootschap te 's-Hertogenbosch vond ik een kasteel getekend noordelijk van de Maas (no. 5). Naar de naam en de vroegere bezitters van dit kasteel heb ik verder geen onderzoek ingesteld.

De plaats op het kaartje met no. 7 aangeduid heet (of heette tenminste vroeger) „de Hooge Renning”. Op deze hoogte lag vroeger een klooster van de Tempeliers. Volgens de eigenaar zit hier nog veel steenpuin in de bodem (C.R.Hermans, id., p. 12).

Hermans vermeldt dat dicht hierbij een oude schans ligt. Volgens buurtbewoners zit er nog veel steenpuin in een hoogte ten westen van de Hooge Renning (no. 8). Op de plaats aangeduid met no. 11 bemerkte ik tijdens een verkenning in deze omgeving enige merkwaardige hoogten in overigens vrij laag weiland gelegen. Volgens de heer Martens uit Groot Linden wordt dit gebied „de Steenovens” genoemd. Puin van deze ovens is in deze hoogten nog waar te nemen. Het betreft zogenaamde veldovens. Een datering is zonder nader onderzoek niet te geven. Tot zover het overzicht van de omgeving van Groot Linden. (De opsomming uit deze omgeving is beperkt door de toevallige ruimte die de bladspiegel openliet bij het tekenen van bijgaand kaartje).

G.BEEX